

Motion till riksdagen 2021/22:3211

av Per Åsling (C)

Torvbrytning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att kunna använda torv som redan är bruten för energiändamål samt att på ett hållbart och miljömässigt sätt avsluta och återställa täkter och tillkännager detta för regeringen.

Använd redan bruten torv och avsluta täkter

Övergångsregler behöver justeras för att producenter och kunder ska kunna använda torv som redan är ihopsamlad och lagrad för energiändamål samt kunna avsluta redan iordningställda täkter på ett hållbart, ekonomiskt och miljömässigt sätt.

I Sverige skördas torv dels för odling och jordförbättring, och kallas då odlingstorv, dels som bränsle under namnet energitorv.

Årsproduktionen av energitorv uppgick 2014 till 2,2 miljoner kubikmeter, vilket motsvarar ett totalt energiinnehåll av cirka 2,2 miljoner megawattimmar. Produktionen av energitorv minskade under 2019 till cirka 1,3 miljoner kubikmeter. I takt med att uttaget av energitorv minskat har däremot produktionen av så kallad odlingstorv ökat.

Antalet torvtäkter minskar långsamt och är i dag färre än 80, jämfört med 210 under år 2000. Av energitorven utgör två tredjedelar frästörv och resterande mängd stycketorv.

Den minskade produktionen av energitorv under 2019 är i linje med en tydligt nedåtgående trend under de senaste decennierna, enligt ny statistik från SGU. Produktionen av energitorv i Sverige var som högst under 1980- och 1990-talen. Under rekordåret 1994 gjordes ett uttag av drygt 3,7 miljoner kubikmeter torv för energiändamål. Produktionen under 2019 utgjorde därmed endast en tredjedel av 1990-talets nivåer.

De största torvproducenterna var 2011 Finland med 6,5 miljoner ton skördad torv, Irland, (3,3) Tyskland (2,9), Belarus (2,7) respektive Sverige med 2,6 miljoner ton skördad torv. Andra betydande torvländer är Ryssland och Kanada.

Vid torvtäkt berörs ofta stora marker. Ovarsam torvtäkt medför påfrestningar på miljön. Därför omgärdas täktverksamheten av noggranna regler i bland annat miljöbalken och torvlagen.

Produktionen av brännertorv hade en topp under andra världskriget. Vid 1960-talets början upphörde produktionen helt, men återupptogs under 1970-talet eftersom oljan blev dyrare.

Under 1970-talet sattes ett energipolitiskt mål att 10 TWh skulle utvinnas ur brännertorv. Det innebar att cirka 30 000 hektar torvmark skulle vara under samtidig produktion, och att den årliga produktionen skulle vara cirka 5 miljoner kubikmeter. Under 2000-talets första decennium har den verkliga årsproduktionen varit cirka 3 miljoner kubikmeter. Torvutvinning bidrar med mindre än 1 procent av Sveriges energiförsörjning. Torv kan räknas till de fossila bränslena men anses ibland kunna klassificeras som ett långsamt förnybart bränsle. Det växer till biomassa även vid brytning.

För cirka 10 år sedan valde kunder som tidigare köpt och eldat torv i sina värmeanläggningar att ställa om till andra mer gynnsamt beskattade bränslen, som kol och sopor. Därigenom är det numera en förlustaffär att ta vara på redan brutna torv, vilket innebär att enskilda aktörer hamnat i kläm.

Som exempel kan nämnas Härjeåns AB, som ägs till betydande del av Härjedalens kommun. Bolaget fattade i början av 2016 beslut om att investera i ett klimatsmart värmekraftverk i Sveg i Härjedalen. Tanken var att på hemmaplan ta tillvara den överblivna torv som finns kvar på redan dikade och iordningställda torvtäkter, för att sedan växla över mot biobränslen när dessa fanns tillgängliga till konkurrenskraftiga priser och volymer. Energin från den brutna torven skulle dels omvandlas till el, dels utveckla och driva produktionsanläggningen av biobränslen samt även förse Svegs samhälle med fjärrvärme.

Via politiska beslut och myndigheters omklassning av torv som ett fossilt bränsle förändrades villkoren efter att investeringen gjorts. Priserna på utsläppsrätter i utsläppshandelssystemet har stigit kraftigt sedan införandet. Statliga myndigheters korta framförhållning och stela regelverk har resulterat i ett ekonomiskt pressat läge som drabbar en glesbygdskommun och indirekt dess invånares försörjning av el och värme.

Torv kan delas in i tre klasser

1. Orörda myrar. Dessa myrar kan förbli orörda antingen genom att inte ge koncession eller genom hög utsläppsrättsklassning.
2. Iordningställda täkter. Här har myndigheter redan gett tillstånd att utvinna torv, ofta i 25-åriga koncessioner. Att syssla med torvbrytning är speciellt. I torvnäringen görs förberedelser där det kan ta ett kvarts sekel innan mycket av skörden är ”inne i ladan”. Exploatörer har lagt ner enorma pengar i infrastruktur och sedimentdammar med 25 års horisont. När myndigheter under tiden drastiskt ändrar förutsättningar så rycker man undan mattan för verksamheten. En lindrigare klassning/lagstiftning borde införas för torvtäkter där torvbrytning redan påbörjats och pågår.
3. Redan ihopsamlad och brutna torv. Idag ligger en hel del ihopsamlad färdigbehandlad torr torv i så kallade stackar. Dessa stackar ligger orörda för att utsläppsrättskostnaden gör att det är olönsamt att transportera torven till förbränning.

Stora volymer ihopsamlad torr torv ligger alltså lagrade och bryts ner naturligt, vilket genererar utsläpp av växthusgaser.

Även återställning av marken blir kostsamt eftersom det finns stora mängder bruten torv som antingen behöver läggas tillbaka där den bröts eller måste lagras på annan plats då den är för dyr att förbränna.

I dag innebär utsläppshandelssystemet att det är olönsamt att tillvarata den färdigbehandlade torra torv som finns upplagd i högar/stackar på befintliga torvtäcker.

Efterbehandling blir problematisk eftersom det inte finns tillräcklig avsättning för torvlagren. Lagren av torv ligger öppna och bryts ner naturligt, vilket genererar utsläpp. Då efterbehandling inte heller påbörjas fortsätter även den dikade marken att generera utsläpp.

Ofullständigt dikade torvmarker är ett stort problem ur klimatsynpunkt då de ofta läcker stora mängder växthusgaser. Centerpartiet har medverkat till att pengar avsatts i budgeten för återvätning.

Torv är ett bränsle med mellanlång omsättningstid och har intressanta egenskaper vid samförbränning i kraftvärmen. Exempelvis behöver inte svavel tillsättas, vilket ofta kommer från gruvbrytning i Polen.

Här behövs en balans mellan att låta pågående projekt få avslutas och att avbryta dessa omedelbart. Det är alltså inte tal om nya torvtäckter utan en fråga om att avsluta pågående torvtäckter på ett kontrollerat och ordnat sätt, vilket också skapar förutsägbarhet för branschen.

Förutsättningar för torvbrytning har drastiskt förändrats, på grund av nya insikter, förändrade politiska prioriteringar och därmed förändrad lagstiftning. Myndigheters agerande och tillämpningar har också förändrats. Det här leder till att aktörer som sysslar med torvbrytning, såväl kommunala bolag som andra företag, inom den industriella torvbrytningen har drabbats hårt då kalkylerna drastiskt förändrats och kraven på återställande av mark ökar.

Det är önskvärt att regelverken justeras så att i första hand redan ihopsamlad, bruten torv kan nyttjas, och i andra hand att redan iordningställda torvtäckter med sedimentdammar, vägar och diken kan brukas och avvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt.

Per Åsling (C)